

Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni Neo-Klasik Sentez mi?

Tahir Büyükakın *

Özet: Yeni Keynesyenler, Keynesyen iktisadı tekrar hayata döndürmeye çalışan yaklaşımlardan biridir. Bu amaçla Keynesyen makro iktisadın mikro temellerini inşa etmeye çalışmışlardır. Bu çerçevede çalışmalarında nominal fiyatlar ve ücretlerdeki yapışkanlıklar ile eksik bilgi ve piyasa başarısızlığı konularını vurgulamışlardır. Böylece, özel sektör ajanları rasyonel beklentilere sahip olsa ve para arzındaki değişimleri öngörse bile, toplam talep düzeyindeki değişimlerin reel ekonomik aktiviteyi etkileyebileceğini göstermişlerdir. Bu çerçevede Keynesyen iktisadın reenkarnasyonundan bahsetmek mümkündür.

Ancak, söz konusu reenkarnasyonla birlikte Keynesyen İktisat, Keynes'in iktisadından biraz daha uzaklaşıp, Neo-klasik paradigmaya daha çok yaklaşmıştır. Dolayısıyla, Yeni Keynesyen iktisadı, Yeni Neo-Klasik Sentez olarak isimlendirmek mümkündür. Bu tez, Yeni Keynesyen iktisatçıların çalışmalarından hareketle ispatlanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Keynesyen İktisat, Nominal Yapışkanlıklar, Eksik Bilgi, Koordinasyon Başarısızlıkları, Kurala Dayalı Politika.

I. Giriş

Eğer, iktisadın tarihini A.Smith ile başlatırsak, 18. yüzyılın sonlarından J.M. Keynes'in Genel Teori'sini yazdığı 1930'lu yıllara kadar, piyasaların ekonomik sorunları kendi başına çözümlenebileceği ve devlet müdahalesine gerek olmadığı konusunda iktisatçıların arasında yaygın bir görüş birliğinin bulunduğu söz edebiliriz. Söz konusu döneme ait bu düşüncenin simgesel anlatımı için de esasen Fizyokratlara ait olan "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" ifadesi kullanılmaktadır. Ancak, 1929 Krizi ile birlikte piyasaların devlet müdahalesine gerek kalmaksızın istikrar üretebileceğine olan inanç, her dört kişiden birinin işsiz kalması gerçeği ile kökten sarsılmıştır. Hükümetler, New Deal gibi teorisyen politikalarla krize karşı el yordamıyla tedbirler alırlarken, somut gerçekliğin teorisini 1936 yılında J.M. Keynes yazmıştır.

* Yrd. Doç. Dr. Tahir Büyükakın, Kocaeli Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümünde öğretim üyesidir.

Hemen belirtelim ki Keynes'in Genel Teori'yi kaleme almaktaki amacı, sadece yaşanmakta olan krizin teorisini yazmak değil; belki bundan daha önemli olarak iktisatçıların düşünüş biçimini değiştirmektir. Nitekim, Genel Teori'yi kaleme aldığı sıralarda G. Bernard Shaw'a yazdığı bir mektupta Keynes şöyle demektedir (Fine, 1987: 17): "Bununla birlikte benim ruh halimi anlamanız için iktisat teorisi konusunda yazdığım kitabın dünyanın iktisadi sorunları üzerindeki düşünme biçiminde – belki hemen değil, ama önümüzdeki on yıl içinde- büyük bir devrim yapacağına inandığımı bilmeniz gerekir".

Genel Teori'nin yayınlanmasının ardından Keynes'in görüşleri hızla kabul görmüş ve yeni yaklaşım "Keynesyen Devrim" olarak adlandırılmıştır. Bu açıdan bakarak en azından isimlendirme konusunda Keynes'in haklı çıktığını söyleyebiliriz. Ancak, konuyu iktisatçıların Neo-klasik ortodoksinin düşünme alışkanlıklarından özgürleşme olarak ele aldığımızda aynı yargıya varmak zorlaşmaktadır. Zira, Keynes'in görüşlerini yorumlayan erken dönem Keynesyenler, Keynes'in görüşlerini Neo-klasik iktisat ile aynı potada eriterek, Keynes'in Genel Teori'sini Neo-klasik iktisadın özel bir dengesizlik hali statüsüne indirgemişlerdir.

Bu çalışmada, son dönemin hakim Keynesyen yaklaşımı olan Yeni Keynesyen iktisat yaklaşımının da benzer bir sentez olarak görülmesi gerektiği görüşü ispatlanmaya çalışılacaktır. Bu amaç çerçevesinde ilk olarak, Neo-klasik Sentez'in yükselişi ve düşüşünden söz edilecektir. Ardından Yeni Keynesyen iktisatçıların görüşlerine yer verilecektir. Daha sonra ise Neo-klasik Sentez ile Yeni Keynesyen iktisat arasındaki benzerliklerden hareketle söz konusu iddianın doğruluğu gösterilmeye çalışılacaktır.

II. Neo-Klasik Sentez'in Yükselişi ve Düşüşü

Genel Teori'nin yayınlanmasından sonra akademik çevrelerde ve politika yapıcılarının dünyasında gözlenen gelişmeler, Keynes'in iktisatçıların düşünüş biçimlerinde devrim beklentisini büyük ölçüde doğruladı. Dikkatlerin savaşın finansmanı üzerinde yoğunlaştığı II.Dünya Savaşı yıllarını göz ardı edersek, 1950'lerde artık iktisatçıların büyük çoğunluğu kendilerini Keynesyen olarak tanımlıyorlardı. 50 yaşın üzerindeki iktisatçılar Keynes'in fikirlerinden büyük ölçüde bağımsız kalsalar da özellikle genç iktisatçılar arasında yeni fikirler hızla yayıldı ve 35 yaşın altındakiler artık birer Keynesyendi. 1953 ve 1956 durgunluklarının faturasının, denk bütçede ısrar eden Başkan Eisenhower'a çıkarılmasıyla, dışarıda kalan az sayıda politikacı da Keynesyen saflardaki yerlerini aldılar (Colander, 1986: 21-22). 1960'lar ise, Keynesyen teorisinin hem akademisyenler hem de uygulamacılar arasında genel kabul gördüğü ve en parlak dönemini yaşadığı yıllardı.

24 Tahir Büyükakın

Ne var ki, Keynes'in Genel Teorisi de tarihin akışına yön veren diğer kitaplarla ortak bir kaderi paylaştı: Keynes'in tam olarak ne demek istediği konusunda bazen birbiriyle uzlaşırılamayacak düzeye varan farklılıklar içeren yaklaşımlar geliştirildi. J. Tobin gibi bazı iktisatçılar, Genel Teori'nin politika çıkarımlarını "orta derecede muhafazakar" bulurken, J. Robinson gibi bazı iktisatçılar da "Klasik ve Neo-klasik doktrinlerden devrimci bir kopuş" olarak yorumladılar (Snowdon, Vane and Wynarczyk, 1996: 60-61). Böylesine geniş bir yelpazeye yayılan farklı yorumlamaların varlığını Keynes'in fikirlerinin doğurganlığına ve üslubunun polemiksel niteliğine bağlamak mümkün olabilir (Skidelsky, 1996: 80). Ancak, farklı algılamalarda Genel Teori'nin "kötü düzenlenmiş", "kötü yazılmış", "çelişkiler" ve "muğlaklıklar" içeren bir kitap olmasının da önemli bir payı bulunmaktadır. Hemen belirtelim ki tırnak içindeki ifadeler P. Samuelson ve K. Galbraith gibi tanınmış Keynesyen iktisatçılara aittir. (Snowdon, Vane and Wynarczyk, 1996: 62) Dolayısıyla, Keynes'in nasıl anlaşılması gerektiği konusundaki tartışmaların bitmemesi son derece normaldir. Bu çerçevede R. Weintraub'ın (1979) mikro iktisat ile makro iktisat arasındaki uyumu konu alan kitabının üçüncü bölümüne verdiği "Keynes Sisteminin 4827'nci Yeniden İncelemesi" başlığı son derece dikkate değerdir.

Genel Teori'nin ilk yorumları, Keynes'in ortaya koyduğu teoriyi, Ortodoks teorisinin özel bir hali; Ortodoks teoriye alternatif olmak yerine onu geliştirme çabasının bir ürünü olarak görür. Söz konusu yorumlama biçiminin fikir babaları J. Hicks, F. Modigliani ve P. Samuelson'dır. J. Hicks ve F. Modigliani, yatırım talebinin faiz haddine karşı duyarsızlığı, para talebinin faiz haddine karşı tam esnekliği ve parasal ücretlerin aşağıya doğru katılığı koşullarından birinin geçerli olması halinde, Keynesyen kalıcı işsizlik sonucunun Neo-klasik model çerçevesinde gösterilebileceğini ortaya koyarak; P. Samuelson ise yatırım ve diğer harcamalardaki değişimlerden kaynaklanan gelir etkisine dayalı Keynesyen makro iktisadı, fiyat değişmelerinden kaynaklanan ikame etkisine dayalı Ortodoks mikro iktisat ile birleştirerek yeni bir sentez elde etmişlerdir (Dow, 1989: 58-59 ve Eichner, 1979: 9-10). Fiyatlardaki katılık varsayımı dışında kalan kısmının -mal ve emek piyasalarının rekabetçiliği, dışsallıkların olmaması ve bilginin mükemmelliği- Walrasyen olması itibarıyla (Romer, 1993: 5), ortaya çıkan bu yoruma, "Neo-klasik Sentez" adı verildi. Neo-klasik Sentez, 1950'lerin ve 1960'ların hakim yorumu olup iktisatçılar arasında genel bir kabul görmüştür.

Esasen, diğer Keynesyen yaklaşımlar, Neo-klasik Sentez'i Keynes'in iktisadında var olan devrimci ruhu evcilleştirerek, onu gerçek ekseninden saptırdığını ve muhafazakarlaştırdığını söyleyerek eleştirmiş ve gerçek yorumun nasıl olması gerektiği konusunda kendi açıklamalarını getirmişlerdir. R. Clower ve A. Leijonhufvud'un ça-

lışmalarının öncülük ettiği Dengesizlik Keynesçiliği, Keynes'i Walrasyen olmayan genel denge analizi çerçevesinde, eksik ve yetersiz bilgi, yanlış fiyatlar ve miktar uyarlamaları kavramları ile yorumlayarak; J. Robinson, H. Minsky, S. Weintraub ve P. Davison gibi iktisatçıların öncülük ettiği Post Keynesyen yaklaşım ise, zaman, beklentiler ve belirsizlik kavramlarına yaptıkları vurgular çerçevesinde, makro iktisadı hakim mikro iktisat ile birleştirmenin, Keynes'in teorisini genel denge halinin özel bir dengesizlik durumu statüsüne indirgediğini ileri sürerek Neo-klasik Sentez'i eleştirdiler (Tosun ve Büyükkakın, 1998: 174-179). Ne var ki söz konusu eleştirel yorumlar, Neo-klasik Sentez'in etrafındaki uzlaşma bozulana kadar seslerini duyuracak kulaklar bulamadılar.

Söz konusu uzlaşma birincisi pratik ikincisi ise teorik olan iki nedenden dolayı bozulmuş ve iktisat bilimi bir kriz dönemine girmiştir. Birinci gelişme, gelişmiş ülkelerde yaşanan stagflasyon olgusudur. Neo-klasik Sentezciler, stagflasyonu politika uygulamalarındaki ve ince ayar (fine-tuning) tutturulmasındaki başarısızlığa bağlayarak, gelirler politikasını önerdiler (Arın, 1988: 37-38). Ancak, bu açıklamalar Neo-klasik Sentez'i eski hakim konumuna tekrar döndürmeye yeterli olmadı. Çünkü bu açıklamalar Keynes'in Neo-klasik Sentez formundaki yorumunun hali hazırdaki pratik sorunu açıklamada yetersiz kalan teorik boşluğunu doldurabilecek nitelikte değildi ki bu da uzlaşmanın yıkılmasındaki ikinci nedendir.

Gerçekten de Neo-klasik Sentez'in teorik çerçevesinde küçük rötuşlar yaparak stagflasyon olgusunu açıklamak mümkün gözükmemektedir. Şöyle ki, Neo-klasik Sentez'in analiz çerçevesine göre, ya toplam talep üretimden büyüktür ve enflasyon ortaya çıkar ya da toplam talep üretimden küçüktür ve işsizlik ortaya çıkar. Toplam talep hasıladan hem büyük hem de küçük olamayacağına göre işsizlik ve enflasyonun bir arada bulunması mümkün olamaz. Bir başka ifadeyle Neoklasik Sentez'e göre işsizlik ve enflasyon arasında bir değiş-tokuş söz konusudur ve bu iki olgunun bir arada var olma ihtimali öngörülmemiştir. Bu anlamda, Keynes'in Neo-klasik Sentez formundaki yorumu bir "ya", "ya da" iktisadıdır. Oysa hem enflasyon hem de işsizliğin birlikte yaşandığı stagflasyon olgusunu açıklamak için bir "hem", hem de" iktisadına ihtiyaç vardır. Daha açık bir ifadeyle, stagflasyon olgusu, hem talep hem de arz tarafından bakılan bütünleştirilmiş bir analiz gerektirirken, Neo-klasik Sentez'in ağırlıklı olarak talep cephesine yoğunlaşan teorik çerçevesi analiz için yetersiz kalır.

Esasen Yeni Keynesyen iktisatçıların yapmaya çalıştığı da Neo-klasik Sentez ekseninde geliştirilen modellerde ihmal edilen arz tarafını güçlendirmektir (Snowdon, Vane and Wynarczyk, 1996: 288). Yeni Keynesyen iktisatçılar bu amaç çerçevesinde geliştirdikleri araştırma programında Keynesyen iktisadın mikro temellerini oluşturmaya çalışmaktadırlar. Şimdi Yeni Keynesyen iktisatçıları daha yakından inceleyelim.

II. Yeni Keynesyen İktisat

Hemen belirtelim ki, kendilerini Yeni Keynesyenler içinde konumlandırılan iktisatçıların üzerinde uzlaşmış oldukları bütüncül bir Yeni Keynesyen modelden bahsetmek mümkün değildir. Yeni Keynesyen etiketi, ortak amaçları 1970’lerde gözden düşen Keynesyen iktisada yeniden itibar kazandırmak olan ve bu amaçla Yeni Klasik iktisatçılar tarafından yöneltilen eleştirilere ikna edici cevaplar sağlayacak şekilde Keynesyen iktisadı yeniden formüle etmeye çalışan heterojen bir iktisatçı grubunu nitelemektedir. Bu anlamda R. Gordon’ın “neo” yerine “new” etiketinin kullanılmasının nedenleri üzerine yaptığı şu tespitler dikkate değerdir: Gordon’a göre ilk neden, Neo-klasik sentez ile aradaki farklılığı belirtmektir. İkinci neden, Neo-klasik mikro iktisat ile olan ayrımı vurgulamaktır. Üçüncü ve son neden ise Yeni Klasik iktisatçılara gereken cevapların hakkıyla verildiğini ima edecek şekilde hoş bir isimlendirme yapmaktır. Bu iktisatçıların isim babası olan M.Parkin’in “Yeni Keynesyen Makro İktisat” değil de “Yeni Keynesyen İktisat” etiketini tercih etmiş olması da bu noktadan kaynaklanmaktadır (Gordon, 1990: 1115).

Yeni Keynesyen iktisatçıların araştırma programının mantığını daha açık bir şekilde ortaya koymak için, Yeni Keynesyenlerin Eski Keynesyenlerle ve diğer okullarla arasındaki farkı netleştirmek yararlı olacaktır. Greenwald ve Stiglitz’e (1993: 23) göre, eski olsun yeni olsun bütün Keynesyen iktisatçılar şu üç önermeyi benimsemektedirler:

1. Bazı dönemlerde, cari ücret düzeyinde iş bulamayanların oluşturduğu işsizlik olgusu ortaya çıkar.
2. Toplam ekonomik faaliyet düzeyinde belirgin dalgalanmalar olur.
3. Para, çoğu zaman önemlidir; fakat para politikası bazı dönemlerde (Büyük Bunalım gibi) etkili bir araç olmayabilir.

Bu önermelere dayalı olarak da bütün Keynesyenler ekonomiye müdahale edilmesi gerektiği görüşünü savunmaktadırlar. Eski ve Yeni Keynesyen iktisatçılar arasındaki farklılık ise gerek söz konusu üç önermenin temellendirilmesi gerekse uygulanacak politikaların içeriği konusunda ortaya çıkmaktadır.

D. Romer’ın makroekonomik düşünce okullarını sınıflandırmada kullandığı ölçüt yardımıyla, Yeni Keynesyen iktisat ile diğer okullar arasındaki farklılığı daha da net olarak ortaya koyabiliriz. D. Romer (1993: 20) sözü edilen sınıflandırmayı şu iki sorudan hareketle yapmaktadır:

1. Klasik dikotomi geçersiz midir?
2. Ekonomi Walrasyen olmayan özelliklere sahip midir?

Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni Neo-Klasik Sentez mi? 27

Bu sorulara verilen cevaplara göre de aşağıdaki tablo ile gösterilen ayrım ortaya çıkmaktadır (Romer, 1993: 21).

Tablo 1: Makroekonomik Düşünce Okulları

Ekonomi Walrasyen Olmayan Özelliklere Sahip midir?			
		Hayır	Evet
Klasik Dikotomi Geçersiz midir?	Hayır	Reel İş Çevrimi Teorileri	Koordinasyon Başarısızlığı Teorileri
	Evet	Geleneksel Keynesyen ve Monetarist Teoriler; Lucas'ın Mükemmel Olmayan Bilgi Teorisi	Yeni Keynesyen Teoriler

Görüldüğü üzere, Yeni Keynesyenler ekonominin Walrasyen olmayan özelliklere sahip olduğunu ve klasik dikotominin geçersizliğini savunmaktadırlar. Bu iktisatçılar, Reel İş Çevrimi teorileri ile Yeni Klasik teorileri savunanların yaptıkları gibi, ekonomide geçerli olan aksaklıkları gözardı ederek, Walrasyen bir analiz yapmayı Hamlet'i, Hamlet'siz sahnelemeye benzetmektedirler (Greenwald and Stiglitz, 1993: 24).

Dolayısıyla, Yeni Keynesyen iktisatçıların yukarıda değinilen temel Keynesyen ilkelere bağlı kalmak kaydıyla, Keynesyen makro teoriye mikro temeller sağlamaya yönelik çalışmalar yaptıkları söylenebilir. Yeni Keynesyen iktisatçılar, makro teorisinin mikro temellerini oluşturmaya yönelik olarak yapmış oldukları çalışmaları iki geniş araştırma kolunda sürdürmektedirler: Birinci gruptakiler, geçerli olması halinde Walrasyen Arrow-Debreu modelini geçersiz kılan, nominal fiyatlar ve ücretlerdeki katlıklar üzerinde durmaktadırlar. İkinci gruptakiler ise, ücretler ve fiyatlar esnek olsa bile, geçerli olması halinde, ekonomide yine Walrasyen olmayan sonuçların elde edileceği, eksik enformasyon ve piyasa başarısızlığı konularını işlemektedirler (Greenwald and Stiglitz, 1993: 25).

Bu iki grup bünyesinde sürdürülen çalışmaları, G. Mankiw ve D. Romer'ın yaptıkları gibi (1991 a ve 1991 b); "Maliyetli Fiyat Ayarlaması", "Ücretlerin ve Fiyatların Düzenlenmesindeki Zaman Farklılıkları", "Aksak Rekabet", "Koordinasyon Başarısızlıkları", "Emek Piyasası", "Kredi Piyasası" ve "Mal Piyasası" olmak üzere

yedi ana başlık altında ele alabiliriz¹. Şimdi, kısa ve özlü olarak bu temel konuların incelenmesine geçebiliriz.

Maliyetli Fiyat Ayarlaması

Mankiw'e göre, nominal ücretlerdeki yapışkanlıklar konusunda yapılan çalışmaların tatmin edici olmaması, bu iktisatçıların dikkatini emek piyasasından mal piyasasına yöneltmiş ve mallarının fiyatlarını değiştirdiklerinde küçük "menü maliyetler" ile karşılaşan monopolcü rekabet firmalarının davranışlarının incelenmesine yönelik bir çok çalışma yapmışlardır (Mankiw, 1990: 1657).

Bu çalışmalara göre (Romer, 1993: 17), para arzında küçük bir düşüş (yükseliş) olduğunda, etiket değiştirmelerinin sabit maliyeti bazı firmaların nominal fiyatlarını düşürmelerine (yükseltmelerine) engel olur; bunun sonucu olarak da, fiyat düzeyi, para arzındaki düşüşe (yükselişe) göre daha az düşer (yükselir). Fiyatların ayarlanması sürecinde ortaya çıkan bu esneksizlikler ise ekonominin neden Walrasyen olmayan özelliklere sahip bulunduğu bir açıklamasını sunmaktadır.

Hemen belirtelim ki, Romer (1993: 10-12) menü maliyetler gibi küçük rahatsızlıkların, ekonomide büyük ve kalıcı dalgalanmalar ortaya çıkarabileceklerini kabul etmekle birlikte, Yeni Keynesyen iktisatçılar için en büyük problemin fiyat katılığı değil, emek ve sermaye piyasalarındaki piyasa başarısızlığı olduğunu söylemektedir.

Ücretlerin ve Fiyatların Düzenlenmesindeki Zaman Farklılıkları

Yeni Keynesyen iktisatçılar, ücretlerin ve fiyatların düzenlenmesindeki zaman farklılıklarını temel alarak yaptıkları çalışmalarda, ekonomik ajanların rasyonel beklentilere sahip olması ve ekonomik büyüklüklerdeki değişimleri öngörmeleri durumunda bile, toplam talep düzeyindeki değişmelerin reel etkiler doğurmasının mümkün olduğunu ortaya koymuşlardır. Buna göre, geçmiş dönemin nominal ücret anlaşmaları, bu dönemin nominal ücret düzeyinin oluşumunda bir çıpa (*anchor*) etkisi yapıyorsa, yani ekonomide uzun vadeli nominal sözleşmeler varsa, fiyatlar ve ücretler eşanlı olarak değişmeyecektir (Akerlof and Yellen, 1987: 140). Dolayısıyla, nominal ücretler, sözleşme süresince fiyatlar genel düzeyindeki değişmelere ayak uyduramayacak

¹ Mankiw ve Romer, ilk üç konuya ilişkin makalelere editörü oldukları kitabın "Aksak Rekabet ve Yapışkan Fiyatlar" alt başlığını taşıyan birinci cildinde (1991 a); diğer dört konuya ilişkin olanlara ise "Koordinasyon Başarısızlıkları ve Reel Rijitlikler" alt başlığını taşıyan ikinci cildinde (1991 b) yer vermektedirler. Bu ise, Greenwald ve Stiglitz'in (1993) yapmış oldukları ayrımla hemen hemen örtüşmektedir. Şöyle ki; birinci grubun üzerinde çalıştıkları konular, Mankiw ve Romer'in kitabının birinci cildinde, ikinci grubunkiler de söz konusu kitabın ikinci cildinde yer almaktadır.

ve toplam talepteki değişmelerin reel etkilerinin ortaya çıkması mümkün olacaktır (Gordon, 1990: 1147).

Aksak Rekabet

Bir grup Yeni Keynesyen iktisatçı, aksak rekabet modelleri ile, piyasalardaki aksaklıkların, yani tam rekabetten sapmaların, ekonomik dalgalanmaları anlamada merkezi bir öneme sahip olduğu konusunu yeniden gündeme getirmişlerdir (Toprak, 1997: 80). Örneğın, Blanchard ve Kiyotaki (1987: 653), fiyat ve ücreti belirlemede monopol gücünün bir sonucu olarak, tekelci rekabet koşullarında faaliyette bulunan bir firmanın çıktı düzeyinin çok düşük olacağını; bunun da toplam talep dışsallığından kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Bu dışsallık, küçük menü maliyetleri ile birlikte ele alındığında ise talepte meydana gelecek değişikliklerin çıktıyı ve refahı etkileyeceğı sonucuna ulaşılır (Blanchard and Kiyotaki, 1987: 663).

Koordinasyon Başarısızlıkları

Yeni Keynesyen iktisatçılardan bir başka grup da koordinasyon başarısızlıklarının makroekonomik problemin en önemli meselesini teşkil ettiğı şeklindeki geleneksel görüşü tekrar gündeme getirmiştir (Gordon, 1990: 1138). Buna göre, rasyonel ajanlar, toplam nominal talepten çok kendi fiyatlarını ve kendi maliyetlerini dikkate almaktadırlar. Dolayısıyla, bir ajan, diğer ajanların da kendisi gibi davranacağına inanmadıkça, nominal talepteki değişikliklere tam olarak karşılık vermeyecektir. Toplam nominal talepteki değişmelere karşı takınılan bu tavır da çıktı düzeyinde dalgalanmaların meydana gelmesine yol açar ki; bu açıkça Keynesyen bir durumdur (Gordon, 1990: 1139).

Romer'e (1993: 16) göre, koordinasyon başarısızlıkları modeli, nominal değişkenlere bir rol vermemesi nedeniyle, dalgalanmaları açıklama konusunda ikna edici bir model değildir. Şöyle ki; nominal fiyat ayarlamalarında bir engel olmaması halinde, nominal şokların reel etkiler doğurması için bir neden bulunmamaktadır.

Emek Piyasası

Bu iktisatçılar, emek piyasasının temizlenmesine engel olan ücret yapışkanlıklarını "etkinlik ücreti teorileri", "içeridekiler-dışarıdakiler teorileri" ve "örtük sözleşmeler teorileri" olmak üzere başlıca üç temelde tartışmaktadırlar.

Etkinlik ücreti teorilerine göre, kalıcı işsizliğin olması halinde bile firmalar ücretleri azaltmamaktadırlar. Çünkü, firmalar ücretleri düşürdükleri takdirde, emek verimliliğinin azalması, işe ve firmaya bağlılığın zayıflaması, işgücü devrinin artması ve işten kaytarma gibi olumsuzlukların ortaya çıkacağını bilirler ve bu nedenle ücretleri düşürme yoluna gitmezler (Greenwald and Stiglitz, 1987: 124 ve Mankiw, 1990: 1657). Bunun doğal sonucu da piyasada kalıcı bir işsizliğin ortaya çıkmasıdır.

İçeridekiler-dışarıdakiler teorilerine göre, eğitilmiş içerideki işçiler ile eğitilmemiş dışarıdaki işçilerin tam olarak ikamesi mümkün değildir (Greenwald and Stiglitz, 1993: 34). İçeridekiler kendilerinin yerine daha düşük ücretli yeni işçilerin alınmasına tepki gösterirler ve verimlilik bundan olumsuz yönde etkilenir. Öte yandan, yeni işçilerin alınması hem bir eğitim maliyeti hem de işgücü devrinden kaynaklanan olumsuzluklar ortaya çıkarır (Gordon, 1990: 1157). Bütün bunlardan dolayı firmalar daha düşük ücret vererek yeni işçi çalıştırmanın risklerine katlanmak istemezler. Bu da, emek piyasasının tam olarak temizlenmemesine yol açar.

Örtük sözleşme teorisi ise işçilerin ve işverenlerin riske karşı farklı toleranslara sahip oldukları gerçeği üzerinde durur (Toprak, 1997: 105). Buna göre, işçiler işverenlere oranla riskten daha fazla kaçınırlar. Örtük sözleşme teorisini tam olarak anlayabilmek için asimetrik (bakımsız) bilgi, gereklidir. İşçiler, işyerlerinin maliyet, verimlilik ve karlılık gibi koşulları hakkında işverenlerden daha az bilgiye sahiptirler. İşverenler de çalıştırdığı işçilerin emek dışı gelirleri ve çalışma imkanları konusunda işçilerden daha az bilgilidirler (Azariadis and Stiglitz, 1991: 194). İşte bu şekilde, tarafların asimetrik bilgiye sahip olmaları nedeniyle optimal kararlar alınamayacak ve emek piyasası tam olarak temizlenmeyecektir.

Romer'e (1993: 7) göre, örtük sözleşme modelleri, anlaşma modelleri ve etkin ücret modelleri gibi modeller, işsizliği açıklama potansiyeline sahip olmakla birlikte, klasik dikotominin geçersizliğini açıklama konusunda yetersizdirler. Şöyle ki, bu modeller bağlamında, para arzında bir değişme meydana gelmiş olması halinde, tüm parasal fiyatlar değişecek fakat reel fiyatlar ve çıktıda bir değişme olmayacaktır. Oysa, toplam ekonomik aktivitedeki dalgalanmaların açıklanmasında, Klasik dikotominin geçersizliğinin ispatı merkezi bir öneme sahiptir.

Bu iktisatçıların emek piyasalarına ilişkin bir başka açıklamaları ise "Histeri Etkisi" çevresinde odaklanır. Bu hipoteze göre, genişletici politikalarla cari işsizlik oranının düşürülmesi halinde, doğal işsizlik oranı da azalacaktır; çünkü doğal işsizlik oranı cari işsizlik oranının yolunu izleyecektir (Snowdon, Vane and Wynarczyk, 1996: 324). Uygulanan genişletici politikanın neden olacağı enflasyon ise, ekonomi daha düşük bir işsizlik oranına yerleştikten sonra ortadan kalkacaktır.

Kredi Piyasası

Kredi piyasası üzerine yapılan çalışmalar borç alanlar ve verenler arasındaki asimetrik bilginin sonuçları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bir başka deyişle, sermaye piyasalarında ortaya çıkan aksaklıklar eksik bilgilenme üzerine temellendirilmektedir (Greenwald and Stiglitz, 1987: 125). Firmalar üretimi artırmak için daha fazla sermayeye sahip olmak istediklerinde borçlanarak belli bir risk almak zorundadırlar. Özellikle belirsizliklerin iyice arttığı resesyon dönemlerinde, firmaların üstlendiği bu riskler iyice artar ve üretim kararlarından vazgeçerler. Böylece, resesyon dönemlerindeki firma davranışlarının açıklamasını yapmak da mümkün olmaktadır.

Bu yaklaşım ile şokların ekonomide kalıcı ve geniş çaplı reel etkiler doğurup doğurmayacağını şöyle bir örnekle açıklamak mümkündür. İhraç mallarının fiyatlarının beklenen düzeyden daha aşağıya düştüğünü kabul edelim. Bu durumda, ihracatçıların reel kazancı azalacağından arzlarını ve girdi taleplerini azaltacaklardır. İhracatçılara girdi arz edenlerin bu durum karşısındaki tavrı da benzer bir şekilde ürettikleri mal miktarını azaltmak olacaktır. Artan risk, azalan refah ve dolayısıyla riske katlanmaktaki isteksizliğin firmaları envanterlerini azaltmaya yöneltmesiyle söz konusu durgunluk süreci daha da kötüleşirecektir. Görüldüğü üzere, ücretlerin ve fiyatların katılığı varsayımı yapılmadan, ekonomide yaşanan parasal ya da reel şokların reel etkiler doğurabileceği ispatlanmaktadır (Greenwald and Stiglitz, 1993: 30).

Yine bu iktisatçılara göre, sermaye piyasası aksaklıkları, piyasa açıklığının (şeffaflığının) olmadığı denge düzeylerinde sermaye tayinlemesine ve faiz oranlarının değişmemesine neden olur. Normal olarak, kredi talebi artışının faiz oranlarını yükseltmesi ve bunun da daha fazla kredi arzı yaratması beklenir. Oysa, faiz oranları yükseldikçe risk arttığından dolayı riskten kaçınan bankalar kredilerine tayinleme getireceklerdir (Greenwald and Stiglitz, 1993: 31). Böylece, sermaye piyasalarının tam olarak temizlenemeyeceği iddiasına rasyonel bir mikro temel sağlanmaktadır.

Mal Piyasası

Eğer firmalar sermaye piyasalarına sınırlı düzeyde başvurabiliyorlarsa, bu durumda kaynak sağlama açısından, büyük ölçüde faaliyetlerinden elde ettikleri nakit akımlarına bağımlı olacaklardır (Toprak, 1997: 91). Firmaların nakit akımlarını hızlı bir şekilde artırmaları ise mümkün değildir. Bu durumda, toplam arz veya toplam talepte meydana gelen değişmelere firmaların cevabının gecikmeli olacağı söylenebilir. Dolayısıyla, mal piyasalarının tam olarak temizlenmesi söz konusu olmayacaktır.

Bilindiği üzere, eğer iktisadi ajanlar para arzındaki değişiklikleri tam olarak öngörülürse ve bütün fiyatları buna orantılı olarak değiştirirlerse, paranın yansız olduğunu söylemek mümkündür. Fakat, para arzı bütün iktisadi ajanlar tarafından tam olarak izlenmiyorsa ve bütün iktisadi ajanlar fiyatları orantılı olarak değiştirmiyorsa, paranın yansız olduğunu söylemek mümkün değildir. Başka bir ifadeyle, bu durumda para arzındaki değişimler reel etkiler doğuracaktır. Diğer ajanların, para arzındaki değişimlere orantılı olarak, fiyatlarını değiştirip değiştirmeyeceği konusunda bir belirsizlik varsa, bir firmanın fiyatını değiştirmesi optimal bir davranış olmayacaktır. Bu açıklama, fiyatlardaki değişimlere orantısız tepkilerin verildiği görüşüne bir temel sağlamaktadır. Greenwald ve Stiglitz (1993: 38) bu açıklama tarzının, menü maliyet teorisinin özel bir hali olarak görülebileceğini söylemektedirler. Şöyle ki, burada, fiyatları ayarlamamanın gerçek maliyeti yerine, fiyatları ayarlamamanın riski vurgulanmaktadır.

Yeni Keynesyen iktisatçılar, anti-enflasyonist politikaların etkinliğini değerlendirirken, rasyonel beklentilerin yanında -daha önce nedenlerini açıkladığımız- ücretler ve fiyatların yapışkanlığı olgusunu da dikkate aldıklarından, Yeni Klasik iktisatçıların aksine iktisat politikalarının çıktı üzerinde etkili olacağını savunurlar. Bu iktisatçılara göre, öngörülmeleyen bir politikanın öngörülen bir politikaya oranla çıktı üzerinde etkisi daha fazladır.

Son olarak şunu da belirtelim ki, Yeni Keynesyen iktisatçılar, para politikalarının etkisinin, eski Keynesyen yaklaşımda olduğu gibi, bireylerin ellerinde tutmak istedikleri para miktarını etkileyerek değil, kullanılabilir kredi miktarını etkileyerek ortaya çıktığını iddia etmektedirler (Greenwald and Stiglitz, 1987: 126).

Özetle, Yeni Keynesyen iktisatçılar yukarıda ele alınan konularda yapmış oldukları katkılarla, ekonomik ajanların rasyonel beklentilere sahip olması ve para arzındaki değişimleri öngörmeleri durumunda bile, toplam talep düzeyindeki değişimlerin reel etkiler doğurmasının mümkün olduğunu ortaya koymuşlardır. Böylece, bir taraftan Yeni Klasik iktisatçıların öngörülen politikanın etkisizliği iddiasını çürütürlerken; diğer taraftan da Keynesyen makro iktisada sağlam mikro temeller sağlayarak, toplam talep yönetimine ilişkin politikaları akademik çevrelerde tekrar tartışılabilir hale getirmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, Yeni Keynesyen iktisat, Mankiw'in (1992) söylediği gibi reenkarne olmuştur.

Bununla birlikte, Yeni Keynesyen İktisatçılar, 1960'lı yılların "takdire dayalı", "aktivist" ve "ince ayarlı" toplam talep yönetimi politikalarına geri dönüşü önermemektedirler. Dolayısıyla, Yeni Keynesyen iktisatçılar, Keynesyen iktisadi devrimci ruhundan uzaklaştırma ve muhafazakarlaştırma yolunda, Neo-klasik Sentez'in de ötesine geçmişlerdir. Bir başka ifadeyle, Keynesyen iktisat, Yeni Keynesyen ikti-

satla birlikte Neo-klasik iktisada daha da yakınlaşmaktadır. Bu iddianın gerekçelen-
dirilmesine ise sonuç kısmında yer verelim.

III. Sonuç

Görüldüğü üzere, Yeni Keynesyen İktisatçılar, nominal fiyatlar ve ücretlerdeki ya-
pışkanlıklar ile eksik bilgi ve piyasa başarısızlığı konularını temel alarak yaptıkları
çalışmalarda, ekonomik ajanların rasyonel beklentilere sahip olması ve ekonomik
büyüklüklerdeki değişimleri öngörmeleri durumunda bile, toplam talep düzeyindeki
değişmelerin reel etkiler doğurmasının mümkün olduğunu ortaya koymuşlardır. Böy-
lece, Keynesyen iktisadın yeniden doğduğu iddiaları gündeme gelmeye başlamıştır.

Ancak, F.E. Kydland ve E.C. Prescott (1977) tarafından ortaya atılan ve G.A. Calvo
(1978) ile R.J. Barro ve D.B. Gordon (1983) gibi iktisatçılarca geliştirilen zaman tu-
tarsızlığı problemi perspektifinden bakıldığında, Yeni Keynesyen iktisatçıların orta-
ya koyduğu bu argümanların eski aktivist politikalara dönüşü simgelediği
söylenemez. Bilindiği üzere, zaman tutarsızlığı problemi, özel sektör ajanları para
otoritelerince açıklanan kuralın takip edileceğini beklediklerinde, otoritelerin kural-
dan cayma eğilimlerini ifade eder. Optimal politikanın zaman tutarsız oluşu ise yara-
tacağı güvenilirlik problemi nedeniyle ortaya sub-optimal sonuçlar çıkaracaktır. Bir
başka ifade ile para otoritelerinin, ekonominin dengesini "ikinci en iyi"den "birinci
en iyi"ye ulaştırma amacıyla uygulamaya koydukları politikalar, "üçüncü en iyi"
denge ile sonuçlanacaktır (Persson, 1988: 520).

Bu açıdan bakıldığında, Yeni Keynesyen İktisatçılar'ın fiyat/hasıla etkileşimine iliş-
kin analizlerinin para otoritelerinin amaç fonksiyonuna dahil olması bile, yaratacağı
güvenilirlik problemi nedeniyle takdire dayalı, aktivist politikaların sub-optimal so-
nuçlar üretmesine neden olabilecektir. Zira rasyonel özel sektör ajanları da beklenti-
lerini oluştururlarken, para otoritesinin hasılayı istikrara kavuşturmaya ilişkin güdü-
sünü ve bu noktada kuraldan cayma ihtimalini dikkate alacaklardır. Bu bağlamda,
Yeni Keynesyen argümanların, hasılayı istikrara kavuşturmanın para politikasının
refah artırıcı bir amacı olduğu sonucunu ürettiği veya ihtiyari politikalara geri dönü-
şü simgelediği söylenemez. Dolayısıyla, zaman tutarsızlığı perspektifinden bakıldı-
ğında Yeni Keynesyen argümanların takdire dayalı toplam talep politikalarına dönü-
şü değil, kurala dayalı politikaları meşrulaştırdığı ileri sürülebilir.

Nitekim, Yeni Keynesyenler de zaman tutarsızlığı problemini politika analizi
açısından oldukça önemli bulmaktadırlar (Snowdon and Vane, 1995: 52). Yine çoğu
Yeni Keynesyen iktisatçı "*takdir yetkisine dayalı politikalar*" yerine, "*kurala daya-
lı politikaları*" savunmaktadırlar (Hall and Mankiw, 1993: 3). Bu görüşe katılmayan

34 Tahir Büyükakın

J. Stiglitz gibi iktisatçılar ise eski “aktivist”, “ince-ayarıcı” politikaların uygulanmasının zararlı olacağını kabul etmekte ve bunları savunmamaktadır (Snowdon and Vane, 1995: 61).

Dolayısıyla, özellikle politikalara bakış açıları itibariyle Yeni Keynesyenler Keynes’ten daha çok Yeni Klasikler’e yakındırlar. Bu anlamda Yeni Keynesyenler, Walrasyen olmayan Yeni Klasikler olarak görülebilir. Bu itibarla belki de söz konusu yaklaşıma mensup iktisatçılara, “Yeni Keynesyen” yerine “*Yeni Neo-klasik Sentez*” adının verilmesi daha yerinde olacaktır.

Başta dönerek söylersek, Keynes’in *Genel Teori’nin dünyanın iktisadi sorunlar üzerinde düşünme biçiminde büyük bir devrim yapacağına ilişkin beklentisi* bir kez daha tam olarak gerçekleşmemiş; bir kez daha Keynesyen argümanlar -bir kara delik gibi her şeyi yutan- Neoklasik genel denge yaklaşımının özel dengesizlik halleri statüsüne oturtulmuştur.

Is It New Keynesian Economics Or New Neo-Classical Synthesis?

Abstract: New Keynesian Economists have built microeconomic foundations of Keynesian macroeconomics by making researches in the field of nominal price and wage stickiness and incomplete information and market failure. In this manner they have showed that the changes in aggregate demand can affect real economic activity even private sector agents have rational expectations and can expect the changes in money supply. It is clear that the Keynesian economics reincarnated by these contributions of New Keynesians.

But, together with this reincarnation, Keynesian economics have become distant from the economics of Keynes and rather have come close to Neo-classical paradigm. Thus, New Keynesian economics can be labeled as a New Neo-classical synthesis. This argument will be proved by examining the studies of New Keynesian Economists.

Key words: New Keynesian Economics, Nominal Stickiness, Incomplete Information, Coordination Failures, Rules.

Kaynakça

- Akerlof, George A. and Janet L. Yellen (1987). “Rational Models of Irrational Behavior”, **American Economic Review**. Vol. 77. No. 2. ss. 137-142.
- Arın, Tülay (1988). “Keynesçi Akımlar: Keynesçiliğin Krizi ve İç Tartışmaları”, (iç) **İ.Ü.İ.F. Mecmuası (Süleyman Barda’ya Armağan)**, Cilt.45, Sayı 1-4, ss.32-70.

- Azariadis, Costas and Joseph Stiglitz (1991). "Implicit Contracts and Fixed-Price Equilibria", (in) **New Keynesian Economics**. (Vol 2), Ed. by Mankiw and Romer, The USA: MIT Press.
- Barro, Robert J. and David B. Gordon (1983). "A Positive Theory of Monetary Policy in a Natural Rate Model" **Journal of Political Economy**. Vol. 91, No. 4, ss. 589-610.
- Blanchard, Oliver J. and Nobuhiro Kiyotaki (1987). "Monopolistic Competition and the Effects of Aggregate Demand", **American Economic Review**. Vol. 77. No. 4. ss. 647-666.
- Calvo, Guillermo A. (1978) "On the Time Consistency of Optimal Policy in a Monetary Economy," (in) **Monetary and Fiscal Policy (Volume 1: Credibility)**,. Ed by Torsten Persson and Guido Tabellini, 2nd Ed., London, The MIT Press, 1995, pp. 73-95.
- Colander, David (1986). **Macroeconomics**. The USA: Scott, Foresman and Company, ss. 21-22.
- Dow, Sheila (1989). **Macroeconomic Thought**. 2nd ed. Southampton: Basil Blackwell.
- Eichner, Alfred S. (1979). **A Guide to Post-Keynesian Economics**. New York: M.E. Sharpe Inc.
- Fine, Ben (1987). "Geleneksel İktisat Eleştirileri (III): Keynesçilik: Bir Eleştirisi", Çev. Nail Satlıgan, **İktisat Dergisi**. Sayı. 268. ss. 17-34.
- Gordon, Robert J. (1990). "What Is New-Keynesian Economics?", **Journal of Economic Literature**. Vol. 28. ss. 1115-1171.
- Greenwald, Bruce and Joseph Stiglitz (1987). "Keynesian, New Keynesian and New Classical Economics", **Oxford Economic Papers**. Vol. 39. ss. 119-132.
- Greenwald, Bruce and Joseph Stiglitz (1993). "New and Old Keynesians", **Journal of Economic Perspectives**. Vol. 7. No. 1. ss. 23-44.
- Hall, Robert E. and N. Gregory Mankiw (1993). "Nominal Income Targeting", **NBER Working Paper Series**. No. 4439, ss. 1-35.
- Kydland, Finn E. and Edward C. Prescott (1977). "Rules Rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans" (in) **Monetary and Fiscal Policy (Volume 1: Credibility)**, Ed by Torsten Persson and Guido Tabellini, 2nd Ed., London, The MIT Press, ss. 35-55.
- Mankiw, Gregory (1990). "A Quick Refresher Course in Macroeconomics", **Journal of Economic Literature**. Vol. 28, ss. 1645-1660.
- _____ (1992) "The Reincarnation of Keynesian Economics" **European Economic Review**. Vol. 36, Issue. 2-3. April, pp. 559-565.
- Mankiw, Gregory and David Romer (1991a). **New Keynesian Economics, Vol. 1: Imperfect Competition and Sticky Prices** USA: MIT Press.
- _____ (1991b) **New Keynesian Economics, Vol. 2: Coordination Failures and Real Rigidities** USA: MIT Press.
- Persson, Torsten (1988). "Credibility of Macroeconomic Policy: An Introduction and a Broad Survey" **European Economic Review**. Vol. 32, No. 2/3, ss. 519-532.

- Romer, David (1993). "The New Keynesian Synthesis", **Journal of Economic Perspectives**. Vol. 7, No. 1, ss. 5-22.
- Skidelsky, Robert (1996). "Interview with Robert Skidelsky", (in) Snowdon, Brian, Howard Vane and Peter Wynarczyk, **A Modern Guide to Macroeconomics**, 3rd Ed., United Kingdom, Edward Elgar Publishing Company, ss. 79-88.
- Snowdon, Brian and Howard Vane (1995). "New-Keynesian Economics Today: The Empire Strikes Back", **American Economist**. Vol 39, Issue. 1, ss. 48-66).
- Snowdon, Brian, Howard Vane and Peter Wynarczyk (1996). **A Modern Guide to Macroeconomics**. 3rd Ed., United Kingdom, Edward Elgar Publishing Company.
- Toprak, Metin (1997). **Yeni İktisat**. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tosun, Betül ve Tahir Büyükakın (1998). "Keynesyen Düşüncenin Gelişimi", (iç) **Sevim Gör-gün'e Armağan (İstanbul Üniversitesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Otuz Sekizinci Seri)**, ss.165-182.
- Weintraub, E.Roy (1979). **Microfoundations: The Compatibility of Microeconomics and Macroeconomics**. Cambridge: Cambridge University Press.